

کابل در آرنای تاریخ

اشغال و تاراج کابل از زمان تاسیس الی امروز

مقدمه : نامهای کابل

در طول تاریخ افغانستان! دارای نامهای آریانا، خراسان و افغانستان بوده است. شهرهای چون بلخ هرات قندهار غور غزنی تخار برای مدتی پایتخت بوده است. ولی زیاده ترین شهری که پایتخت افغانستان بوده کابل زیبا است. کابل یکی از قدیمی ترین شهرهای دنیاست. در کتاب مقدس ویدا به نام کبه و در پارچه های اوستا از آن به نام کوبها یاد می شود. مطابق به نگارش تاریخ نویسان، نام سانسکریتی کابل (کمبوجه) می باشد. این نام در نوشته های باستانی در کوفس و کوفن ذکر شده است. نویسندگان کلاسیک یونانی آن را کوفن یا کوفس و کووا ثبت کرده و هم چنان مردم فارس و ارستو این شهر را خوسپس خوانده اند. قدامت تاریخی کابل در حدود ۵۰۰۰ سال می باشد. امکان آن می رود که در سالهای ۱۵۰۰ الی ۲۰۰۰ قبل المیلاد به یک شهر تبدیل گردیده باشد. پس اشغال هر قوم یا پادشاه نام آن نیز تغییر یافته است. زمانیکه در مورد کابل مطالعه زیاد صورت گیرد نام کابل از دریای کابل و کوه های کابل گرفته شده است. دلیل عمده آن اینست که کابل منشع سه دریا یعنی دریای گلپهار، پغمان و لهوگر است. در فاصله های اندک این دریا با دریای خروشان و بربرار پنجشیر، علی شنگ علینگار و سرخورد و دریاچه های دیگر یکجا شده به رود سند (اندس) می ریزد از آن ببعد الی لاهور بنام رود کابل یاد می شود. برای سرزمین های هند رزق و روزی تولید می نمود. امکان دار نامهای کابور کافور کوفه کاپول کاپول کووا کمبوجه در یکی یکی از زبانها منشع یا دریا را می گفتند. کوه های پر از ارغوان و برف کابل ارتفاعات ناهموار، دریا ی خروشان، سرسبزی، آب هوای سرد و گوارا آن مردم گرم نشین هند را دیوانه کرده بود. کابل که در آن زمان به صفت نکته مرتفع و منشع شمرده می شد. در آن زمان نام مقدس کابل از خصوصیات آب و هوای آن بود. در قرن هفتم میلادی، یک پژوهشگر چینی به نام شونگ چونگ، در نوشته های خویش مشهور به هیوان سانگ این شهر را کاوفو Kaofu نوشته و چنین برداشت می کند که در حقیقت این شهر زیبا مسما به دریای کاوفو می باشد که از قلب آن می گذرد، وی می افزاید که آریاییان قدیم از لحاظ دینی اهمیتی ویژه به این شهر داده و آنرا کوبها اردهستانه Kobaha Urddhastana یا محل بلند پایه گفته اند. کابل از دیدگاهی کتاب مها باراتا هندوان، بهشت و جایگاهی تفکر برای خداوندان خوبی بوده و آنرا در به نام اردهستانه یا عبادت گاهی مقدس حفظ کرده اند. کوه آسمانی محل عبادت بزرگ وقت شمرده می شد. هر پادشاه بودیست هند تا زمانیکه در پایه عبادت گاه معبد آسمانی خم نمی شد پادشاهی آن قابل قبول نبود. این عبادت گاه را بنام آسمانی یا کوه از امید و آرزو یاد می کردند. تاریخ نویسان دوره اسکندر، کابل را به نام ارتوسپانه Artospana که همان اردهستانه Urddhastana سانسکریت است در تاریخ یونانی قید نموده که بعداً در قرن دوم میلادی این شهر را به نام کابورا Kabura یا قلب پاراپامیزاد نوشته اند. در دوران کوشانیان بزرگ هنوز هم کابل به نام کاوفو شناخته می شده، که آهسته آهسته به کابورامسما گردید تا آن زمان که کابل شاهان از آن به نام کابلستان یاد کردند. کابلستان برای چندین قرن پیش و پس از دوره مسیح، از بامیان و کندهار در غرب تا کوتل بولان و تمام جنوب را در بر می گرفت، که این خطه وسیع به ده علاقه داری تقسیم بوده و شهرهای کابل، غزنی، بامیان، ننگرهار، سوات، پشاور، اپوکین، بنو و بولر در بر می گرفته است.

تاریخ حقیقی افغانستان

*طبق گزارش لويس دوپری تاریخ دان شرق در افغانستان حدود بیشتر از ۵۰۰۰۰ سال قبل انسانهای اندگونس یا اندیانا با جسامت خورد در چندین نقطه افغانستان حیات بسر می‌بردند. حدود بیشتر از ۹۰۰۰ سال قبل به زراعت اشتغال داشتند. شهری شدن یا بمیان آمدن شهرها پس از بمیان آمدن آئین زردشتی صورت گرفته‌است. افغانستان یا باختر موسس دین زردشتی است. پس از تاسیس این آئین بلخ یکی از متمدن ترین کشور های جهان بشمار میرفت. کاوشهای که تیم فرانسوی که در کنار رود آمو نمودند معلوم گردید که درین محل ۲۰ هزار سال قبل انسانها زندگی می‌نمودند. در مجموع دشتهای آسیای میانه و سرزمین بود پرنفوس وبدون اداره. هر زمان که درین منطقه یک قوم قوی می‌شد قوم دیگری را می‌رانند. اقوام رانده شده بالای دو جای حمله می‌نمودند ایران و افغانستان سپس در هند وستان با مردم آن منحل می‌شدند. هکذا چشم خودرا بتمدن دیگران می اندوختند تا چگونه آنرا تاراج نمایند. یویه چیها، مادها، هخامنشی ها، کوشانیها، سکها، یفتلیها، چنگیز، تیمور لنگ، بابر و ده ها قوم دیگر ازین سرزمین بوده زمانیکه گرسنه یا قوی میشدند به ایران و افغانستان سپس به هندوستان حمله می کردند. که این حادثه بیشتر از -۵۰۰۰ ۳۰۰۰ سال قبل آغاز گردیده تا قرن 17 ادامه داشت.

امکان آن می‌رود بین سالهای ۱۸۰۰-۲۲۰۰ قریه یا شهر کابل تاسیس گردیده باشد. واین عمل از طرف مردم هند نشین شده‌است. بادیه نشینی و مهاجرت بین افغانستان و هند از سالهای خیلی دور مروج است. علت آن آب و هوا و علفچر بوده است. بادیه نشینان بمرور زمان مناطق نو را کشف مینمودند ودر آنجا مسکن فصلی اختیار مینمودند. تفاوت فاحش درآب و هوای تابستان پشاور و کابل و علفچرهای سر سبز دامنه‌های هندوکش یکی از این علل میباشد.

اقوام که در افغانستان بود باش دایمی نمودند یویه چی ها و سیتی ها است. شاخه از سیتی ها با سایر اقوام هند اروپائی در کنار سردریا و رود اکسوس زندگی می نمودند که این شاخه بعداً از سایر شاخه ها معروف شدند. گوشه از این قوم مهاجرت به طرف اروپا و گوشه از آن بطرف جنوب آسیا و گوشه آن با خاک چین تصادم نمودند. سر زمین این اقوام را بنام آریانا و مردم آنرا آریا می‌گفتند. (کهزاد ۱۳۲۲)

تاریخ روشن و مستقل افغانستان از قرن سوم ق م الی ششم میلادی میباشد که توسط باختریان کوشانیان و یفتلیان بنیادگذاشته شده بود. با وجودیکه غوریان و غزنویان سلطنت مقتدر را بنیاد گذاشتند ولی همرا با اجانب بوده‌است. پس از قرن ششم الی قرن هجدهم یعنی 12 قرن افغانستان در گپرو دار تاریخ بوده گاهی بزرگ گاهی کوچک وگاهی تجزیه می‌شد. باوجودیکه هوتکیان حکومت افغانی را در یک گوشه افغانستان بنیاد نمودند ولی بزودی خفه شدند. از سال ۱۷۴۷الی امروز این وطن بنام افغانستان زنده و جاودان باقی مانده است.

اشغال و تاراج کابل در طول تاریخ

۱. در سالهای ۷۰۰الی ۸۰۰ قبل میلاد کابل در تسلط مادها قرار می‌گیرد. در زمان مادها (کابل) بنام کابورا یاد می‌گردید. در سالهای قبل از ۵۰۰ کابل مربوط گندهاره بود.
 ۲. در سالهای بین ۵۰۰-۳۵۰ ق م. کابل در تحت سلطه هخامنشی‌ها قرار گرفت. قبل ازین کابل در تحت سلطه گنداره بود. هخامنشی‌ها دارای دین میترا و مغان بودند. (داریوش اول دوم و سوم) فرمانروایان امپراتوری هخامنشی شهر را به نام کابورا تألیف نموده است. نام کابورا Káβουρα توسط بطلموس نیز تألیف شده است. کابورا مرکز آئین مزدیسنا بود که بعدها همراه با آئین بودا و آئین هندو همراه شد. (بطلموس دانشمند که در رکاب اسکندر قرار داشت)
 ۳. در سال ۳۲۷ ق م سکندر کابل را تسخیر نمود. و کاپیسا را ویران نمود. اسکندر کابل را از آریایها تسخیر نمود. در عوض برای خود محل بود و باش اعمار نمود.
 ۴. در سال ۳۰۳ پس از مرگ اسکندر کابل برای مدت کوتاه کابل مربوط حکومت سلوکیان بود. در سال ۳۰۰ دین بودیزم توسط مبلغین آشوکا به افغانستان وارد گردید. سلطنت چندراگپتا کابل را در برابر ۵۰۰ فیل و ازدواج از سلوکوس یونانی بتصرف خویش در آورد. در همین ایام در هندوستان سلطنت خودمختاره بنام موری ساخته شده بود.
- در سال ۱۳۹ دولت باختری حکومت کابل را از مائوریان گرفت و بطرف هند پیش روی نمودند. پس از آن در اواسط سده دوم پیش از میلاد زیردستان آنها امپراتوری ایندو گریکس شهرکابل را به دست خود گرفتند

باختریان شهر بزرگ را بنام پارو پامیزاد در نزدیکی کابل بنیاد کردند، اما در سده اول پیش از میلاد این شهردوباره به دست ماوریان افتاد.

۵. سکاها یا سکاها ی قوم بودند اسپ سوار همواره دولت باختر (بلخ) را مورد فشار قرار میدادند. در سال ۱۲۷ قبل میلاد هونها بالای یوبه چی ها و یوبه چی ها بالای سکاها فشار وارد نمودند. در نتیجه سکاها از آسیای میانه و شمال ایران به باختر هجوم آوردند. در مراحل اول سکاها خواستن بالای فارس بریزند ولی در ایران اشکانیان دولت قوی را بنام پارتها تاسیس نموده بودند. ناچار بجای اینکه به خراسان بریزند، به طرف باختر رفتند، و در افغانستان کنونی برقرار شدند. یونانیهای باختر به طرف جنوب شرقی رفته در کابل و وادی سند حکومت قوی را تاسیس نمودند که بنام هند یونانی یاد می گردید. پایتخت آن در چاکله بود که به یونانی اوتی-دیمیا می نامیدند. سپس سکاها بالای کابل حمله نموده کابل را از یونانی باختر تصرف نمودند. بزودی قوم سکاها قوی شده یونانی هندی را نیز شکست دادند.

۵. طولی نکشید که دولت هندویونانی هم تابع همان سکاها گشت و سکاها در اینجا دولتی تأسیس کردند که در تاریخ معروف به دولت هندوسکائی است.

۶. سیستی ها (سکاها) در اواسط دهه اول پیش از میلاد ایندو گریکس را از شهر کابل بیرون انداختند و کابل برای مدت ۱۰۰ سال متعلق به سیستی ها بود اما با روی کار آمدن شاهنشاه کوشانی سیستی ها شهر را از دست دادند. در هفتم پس از میلاد ژوانزونگ کابل را به عنوان کافو (Kaofu) بررسی کرده بود و اعلام کرد که کافو لقب یکی از پنج قبیله مهاجر یوجی یا یوژی است. کافو (کوشانیان) با شمول ۴ قوم دیگر یوبه چی پس از شکست از دست جنگجویان چینی با سکاها و تخاریان متحد شده فلات ایران و باختر را از یونانیان باختری تصرف نمودند سپس بطرف جنوب هندوکش یورش بردند. کابل درین زمان بدست یونانیان هندی بود. در سال ۴۵ میلادی این شهر پس از جنگ سختی توسط امپراتور کوشان، کوجولا کادفیسوز فتح شد و جزو مایملک امپراتوری کوشان تا اواخر سده سومین پس از میلاد محسوب می گردید.

از تاریخ یونان چنین برداشت می شود که آرتوسیا یا کابل مرکزی عمده و اصلی در منطقه بوده، که بعداً در دوره تسلط یونان، هرات که سکندریه ی افغان بود جای کابل را اشغال کرد که بعداً شاهزاده گان هندوساک آن را بار دیگر احیا کردند.

۷. در سال ۴۵ میلادی جنک سخت در کابل بین سرنشینیان کابل و کوشانیان رخ داد. شهر توسط امپراتور کوشان، کوجولا کادفیزس فتح شد. کوشانی ها در اطراف سالهای ۲۳۰ پس از میلاد، از دست امپراطوری ساسان شکست خوردند و همراه با بیعت های ساسانی معروف به ایندو-ساسانیان تبدیل شدند. در دوران ساسانیان، شهر کابل رابه نام "کاپول" نامیده می شد.

۸. در سال ۴۲۰ میلادی ایندو-ساسانیان توسط قبیله خیانان که با نام "کیدارایتز" نامیده می شدند از شهر کابل به بیرون رانده شدند که نام این قوم در سال ۴۶۰ میلادی را بنام یفتلیان (هپتالیان یا هفتالیان یا هیطالیان یا هیاطله یا هونها سفید) تاسیس نمودند. هپتالیان از گانسوی چین به تخارستان سپس به کاپیسا بعداً کابل را بتصرف خود در می آورند. آنجا یفتلی ها را به نام کابل شاهان نیز مینامند. مطابق با تاریخ الهند اثر ابو ریحان البیرونی کابل توسط شاهزاده گانی که از تبار ترکها (عثمانی ها) بودند اداره می شد که برای ۶۰ نسل ادامه پیدا کرد ترک های کابل و هندوها دیوار بزرگ دفاعی را در اطراف شهر به علت محافظت از مهاجمان آینده ساختند. یفتلیان در سال ۴۲۵ میلادی سرزمین باختر را کاملاً تصرف نموده و چند بار دولت ساسانی را شکست داده و در قلمرو آریانا دولت مقتدر را تشکیل داده اند. به گواه تاریخ یفتلیان را نظام سوار کاران تشکیل می داد و این امر موجب گردید تا علیه دولت مقتدر همسایه یعنی دولت ساسانی جنگهای موفقیت آمیزی انجام دهند. یفتلیان در هند با آخرین شاهان امپراتوری گوپتا هجوم برده و در سال ۴۶۰ میلادی کندهار بدست آن ها افتاد. در اواخر قرن پنجم میلادی آخرین امپراتوری گوپتا در هم شکسته، سند، راجستان و وادی گنگا و جمنا را بدست آوردند. همزمان با لشکر کشی بسوی هند یفتلیان ساحه نفوذ خویش را به ترکستان شرقی نیز توسعه دادند.

(مرحوم غلام محمد غبار در تاریخ جغرافیه افغانستان با استناد از تاریخ عمومی عباس اقبال اشنیانی پیرامون یفتلیان می نویسد: یفتلیان جنگی سخت را با شاه پور نولاکتاف فارس کرده اند و فیروز والی سیستان را در حدود نیمه قرن چهارم میلادی در پناه خود گرفته اند این وقت هر رمز برادر فیروز بعد از درگذشت یزد گرد دوم پادشاه فارس بود و یفتلیان فیروز را جبرا به صریر سلطنت فارس نشانندن فیروز پرداخت مالیه را به دولت یفتلیان وعده سپرد ولی از پرداخت مالیه سرپیچی نموده که این امر باعث درگیری خونین میان دولتین گردید و در نتیجه فیروز مغلوب شد این بار فیروز تعهد سپرد تا دختر خود را به خوش نواز پادشاه یفتلیان بدهد اما در سال ۴۸۳ میلادی

دوباره میان یفتلیان و ساسانیان در حدود توران جنگ شدید در گرفت و فیروز بدست یفتلیان واقع در بلخ افتاد و سرانجام اعدام گردید.)

(بلاخره فیروز بین سالهای ۴۸۳ الی ۴۸۷ میلادی پادشاه فارس شد و متحمل پرداخت مالیه به دولت یفتلیان شد. و سرانجام در نیمه قرن ششم میلادی دولت یفتلیان در اثر هجوم ترکان و ساسانیان فارس منقرض گردید و ترک ها بر تخارستان شامل بیست و هفت ولایت بود تسلط یافتند. اگرچه پس از فروپاشی حاکمیت یفتلیان حکومت های کوچک و محلی از این سلاله تا مدت ها دوام کرد اما با گذشت زمان این سلاله به نقاط دنیا و ولایت مختلف افغانستان پراکنده شدند.)

۹. از سال ۳۴ هجری شمسی هجری کابل ۲۳ بار یعنی حدود ۲۰۰ سال مورد تهاجم شدید اعراب قرار داشت. اعراب در سال ۳۴ هجری به شهر کابل حمله کردند شهر را از طرف دیوار دهمزنگ شکافتند، اعراب فاتح شدند و شاه کابل موقتاً به گردیز رفت، کابل را تاراج نمودند. ولی بزودی شهر را دوباره بدست آوردند. اعراب درین جنگ جوانان کابل را بیرحمانه سر بریدند. مردم کابل برای چند بار ۲۰۰۰ فرزندان ۱۲ ساله خود را با جام طلا برای خلیفه فرستادند بدین ترتیب تا سقوط امپراطوری اعراب کابل را در حفاظت داشتند. استقامت و بردباری مردم کابل توانست از شر اعراب کابل را در حفاظت قرار دهند.

. تاریخ مصر به وضاحت می نویسد که لشکر بزرگ اسلام بعد از فتح نیم جهان در شیردروازه های کابلستان به مرتبه بیست و سه بار شکست مطلق دیدند تا آنکه به مرور زمان کابلیان خود به دین اسلام گرویدند. اما تشکیل دولت های صفاری و طاهریان نفوذ عرب ها را از کشور کم کرده رفت و کابل نیز به دست حکمرانان محلی اداره می شد.

۱۰. در سال ۲۵۸ یقوب لیث صفار کابل را تصرف تاراج می کند. کابل در حمله یعقوب لیث مورد چپاول و غارت قرار گرفت. مقارن ضعف صفاریان از کوهستان شرقی کابل یک قوم دیگر بنای سلطنت را در کابل گذاشت که سرکرده شان را کالاله می گفتند و تا به عصر غزنویان باقی بودند، تا این که در سال ۳۴۴ ه. ق. ضمیمه سلطنت غزنوی شد. کابل در عهد غزنویان از اهمیت افتاد شهر غزنه پایتخت خراسان قرار گرفت. پس از صفاریان در کابلستان حدود ۲۸۰ شمسی شخص بنام کل لاله در کابل حکمرانی می کرد. حدود ۶۶ سال کابل بدون جنگ باقی ماند.

۱۱. در دوره تیموریان با وجود جنگ های شدید شاه کابل در کوهستان از دست تیموریان شکست می خورد. و تیموریان کابل را جزو قلمرو خویش می سازد.

۱۲. در سالهای هجری شمسی ۳۴۶ سبکتگین بالای کابل حمله نمود. و کابل تاراج گردید.

۱۳. غوریان بین سالهای ۵۴۳ و ۵۴۴ کابل را تسخیر نمودند.

۱۴. در حوالی سال ۵۹۵ هجری کابل متعلق به دولت خوارزم شاهیان گردید.

۱۵. در سالهای ۶۰۰ ه. ش کابل مورد تهاجمات علاکو و چنگیز خان قرار گرفت. از اینکه علاکو نواسه چنگیز در منطقه پروان شکست می خورد سپس با نیرنگ داخل کوهستان و کابل و هند می شود. و همه را تاراج و قتل می نماید. از سال ۶۲۴-۷۶۰ هجری شمسی ۲۴ نفر از چغتایان حکومت می نمایند. که تاریک ترین دوره تاریخ افغانستان است.

۱۶. در حوالی سالهای ۷۵۴ الی ۷۶۰ ه. ش کابل مورد حملات و تاراج امیر تیمور قرار گرفت.

۱۷. در سال ۱۵۰۴ م کابل در تصرف بابر قرار گرفت. بابر کابل را در مراحل اول پایتخت می سازند. کابل دوباره رونق یافت و تا سال ۹۲۳ پایتخت بود و به تعمیر و آرایش آن پرداخت. بابر به کمک مردم این شهر، هندوستان را فتح کرد و پایتخت خود را از کابل به آگره نقل داد و کابل مرکز ولایت شد. آرامگاه این پادشاه هم در همین شهر است.

بابر شاه خود را نواده امیر تیمور و از مادر خود را زاد نهم چنگیز می دانست امکان دارد زیرا چنگیز ۵۰۰ کنیز زیبا داشت. بابر شاه اولاً خان بدخشان را فریب داد پس از مدتی حکمران بدخشان شد سپس کابل را گرفت. او در ایام که کابل را فتح کرد زلزله شدید در کابل رخ داده بود تقریباً تمام کابل به خرابه تبدیل شده بود. بابر با دیدن چنین حالت با مردم کابل همکاری نمود و کابل در قلب او جای گرفت.

۱۸. در سال ۱۱۱۷ کابل در تصرف نادر شاه افشار در آمد. نادر افشار به همکاری مشاوران فرانسوی برجهای ساخت و کابل را در تحت باران توپ قرار دارد. تا آنکه کابل را بتصرف خود در آورد.

۱۹. پس از ۱۷۶۷ کابل در تصرف احمدشاه ابدالی قرار گرفت.

۲۰. ابدالیهان: وقتی که سلطنت به احمد شاه بابا رسید، وی توجه به کابل نمود و خواست آن را مرکز دولت خود قرار بدهد. چنان برای همین مطلب در سال ۱۱۴۴ امر احداث یک دیوار بزرگ را در شهر داد. این دیوار در ظرف ۴ ماه آباد گردید. تیمور شاه پس از تنظیم قند هار در سال ۱۱۹۵ ه. ق. رسماً کابل را پایتخت ساخت و از آن تاریخ تا امروز کابل مرکز و پایتخت افغانستان است.

۲۱. تیمور شاه در سال ۱۱۵۴ کابل را پایتخت ساخت. شهر دارای دیوار و هفت دروازه بود.

۲۲. ۱۲۲۱ شاه شجاع در کابل کشته می‌شود. ارگ توسط انگلیس تاراج الماس کوه نور توسط انگلیسها دزدی می‌شود. تمامی ارگ شاهی توسط سربازان انگلیس به هند فرستاده می‌شود.

۲۳. در سال ۱۳۰۸ ارگ شاهی و ملکیت‌های دولتی شهر کابل توسط مردم شمالی برهبری حبیب اله کلکانی تاراج می‌شود.

۲۴. در سال ۱۳۲۹ هجری شمسی نادرخان گروپ از قبایل دوطرف سرحد را جمع نموده به کابل حمله نمود. درین روز ارگ شاهی و بعضی ساحات کابل و شمالی تاراج شد. گویند در روزهای نخست کیسه دولت آنطور خالی بود که نان خوردن را نداشتند. تا آنکه شخص بنام محمد افضل خان تاجر افغانی در زیر قالین خانه خود یک فرش طلا را به نادرخان بلاعوض داد. (حاجی بابا وکیل تاجران لیلای فروشان). هکذا پسران مکاتب غرض تقویه دولت از مردم اعانه جمع می‌نمودند و پس از مدتی دولت انگلیس مبلغ دومیلون، دولت آلمان چکوسلواکیا اطیش و روسیه یکتعداد اسلحه والیسه کمک نمودند. (مرحوم جنرال عبدالطیف پوپل)

۲۵. در ۸ ثور سال ۱۳۷۱ کابل توسط مجاهدین اسلام تفنگداران بی مسولیت و حزب وحدت برهبری مستقیم پاکستان و اخوندهای ایران چور و بعدا به آتش کشیده می‌شود. دو چور کوچک را نیز می‌خواهم یاد آوری نمایم.

۱. در سال ۱۹۹۵ پیش از اینکه طالبان داخل کابل شود مجاهدین برای آخرین بار مردم را تاراج نمودند. این روز طوری بود که مجاهد دیگر را چور می‌نمود. حتا در سرکهای شمالی.

۲. پس از اینکه حامد کرزی مارشال فهیم را از کرسی نشاند. فردا آنروز گروپ از مرمان بی سر و بی پا اولاً مذاره بعداً دکانها و مردم را تاراج نمودند.

*منابع

۱. ویکی پیدیا فارسی و انگلیسی .تاریخ افغانستان – تاریخ کوشانیان سکها ماد ها . آریایها ، یفتلیها
۲. سیتی ها نوشته احمد علی کهزاد در سایه آریای سال 1322
<http://www.ariaye.com/dari9/tarikh/kohzad5.pdf>
- ۳.تاریخ هخامنشی ها و مادها در وبگاه تاریخ وتمدن جهان باستان
<http://tarikhema.ir/words/%D8%AA%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D8%AE-%D9%>
- ۴.افغانستان در مسیر تاریخ نوشته میر غلام محمد غبار تاریخ از قرن سوم قبل المیلاد تا قرن ششم میلادی یونانیان باختر-کوشانیان-یفتلیان-
- ۵.افغانستان در مسیر تاریخ آغاز تاریخ نوین افغانستان از سال 1709 الی امروز
۶. افغانستان نر پنج قرن اخیر مولف میر محمد صدیق فرهنگ جلد اول صفحات 104-170
۷. دانشنامه آریانا نوشته مهندس مهدیزاده کابلی – در مورد احزاب سیاسی در افغانستان، ادیان در افغانستان، اقوام افغانستان، تاریخ افغانستان، زبان‌های افغانستان و مذاهب افغانستان در وبگاه دانشنامه خراسان
<http://afghan-encyclopedia.blogspot.dk>
- ۸.یفتلیان در یک نگاه. نوشته عبدالصیر وثیق در ویبلاگ روشنگری
<http://shaheen-pamir.blogfa.com/post-3.aspx>
۹. مصاحبه غوث زلمی با تلویزون آریانا وتلو در مورد چور کابل